

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Осадчої Тетяни Всеволодівни

на кваліфікаційну наукову працю

Усової Ганни Анатоліївни

*«Вокальна підготовка майбутніх бакалаврів музичного мистецтва
України і Китаю за компаративним підходом»,*

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дослідження. Активізація освітньо-творчих контактів у галузі музичного, зокрема – вокального мистецтва між українськими і китайськими закладами вищої музичної освіти в останні десятиріччя стала доброю традицією. Її підґрунтям є визнання міжнародною, зокрема –китайською педагогічною спільнотою, здобутків української вокальної школи, а також професійних успіхів китайських співаків і викладачів вокалу, які пройшли підготовку до вокально-фахової діяльності в Україні.

Натомість, як свідчить практика, процес адаптації китайських здобувачів до інокультурних умов навчання, а також необхідність врахування викладачами їхніх національно-ментальних, освітніх відмінностей викликають низку проблем, які потребують наукового дослідження й вирішення.

На цьому шляху концептуального значення набуває звернення до компаративного підходу як методологічного підґрунтя для здійснення порівняльного аналізу української та китайської вокально-освітніх систем, вияву цінних здобутків кожної з них, а також розбіжностей й відмінності, що, як зазначає дисертантка, має сприяти їхньому взаємному збагаченню й удосконаленню. Отже, обрана тема дослідження на часі і має сприятиме вирішенню актуальних питань, які постають у процесі підготовки здобувачів різних культур до вокально-професійної діяльності. Результати, отримані у процесі вирішення завдань дослідження, мають набути і більш широкого, соціокультурного значення, а саме формувати в майбутніх спеціалістів готовності до збагачення свого мистецького досвіду шедеврами світового вокального мистецтва й забезпечувати їх культурну

трансмisiю, і в той же час – розвивати національне мистецтво й зберігати культурну ідентичність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», є складником наукової теми кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми». Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол №4 від 27.10.22 року).

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів рецензованого дослідження виявляється у комплексному підході до розробки методики вокальної підготовки здобувачів вищої освіти України та Китаю на засадах компаративного підходу. Авторка вперше науково обґрунтувала інтеграцію найкращих елементів вокально-освітніх систем двох країн у цілісну методику, яка враховує не лише загальні освітні тенденції, а й специфіку соціокультурного контексту. В роботі переконливо обґрунтовано також значущість для вирішення завдань дослідження ідей культурологічного, антропологічного та інноваційного підходів, а також розроблені Усовою принципи їх впровадження в освітній процес.

Авторка також уперше виявила компонентну структуру досліджуваного феномена, що є важливим для розуміння способів удосконалення процесу підготовки здобувачів України і Китаю за компаративним підходом до вокально-фахової діяльності. Представлена в роботі методична модель містить цільовий, методологічний і методичний блоки, відзначається чіткістю, спрямованістю на впровадження у систему музичної освіти обох країн. Уточнено поняття «вокально-фахова діяльність», здійснено подальший розвиток методики підготовки майбутніх бакалаврів у різних соціокультурних умовах сприяють підвищенню професійного рівня викладачів та інтеграції сучасних інновацій у вокальну педагогіку. Таким

чином, дослідження має практичну значущість для розвитку вокально-педагогічної освіти в умовах міжкультурного діалогу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертаційне дослідження Усової Г. А. вирізняється високим рівнем наукової аргументованості сформульованих положень, узагальнень і висновків, що ґрунтуються на результатах пошукової роботи. Достовірність та наукова коректність висновків забезпечуються глибоким теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних засад дослідження, ретельним опрацюванням значного обсягу наукових джерел (296 найменувань, з яких 51 – іноземними мовами), а також застосуванням широкого комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням роботи. Методологічний апарат містить науково-методичне обґрунтування змісту дослідної роботи, методи статистичного аналізу, що доводять вірогідність отриманих результатів. Відзначимо ґрунтовність і всебічність змісту експериментальної частини дослідження, викопаного в умовах навчання вокалу здобувачів в Україні й Китаю, а також вагомість участі дисертантки в міжнародних і національних наукових конференціях, концертах, проведення майстеркласів для широкої аудиторії, що підкреслює актуальність, наукову значущість і практичну затребуваність пропонованої Усовою методики вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю за компаративним підходом

Оцінка змісту та завершеності дисертаційного дослідження. Дисертація викладена у чіткій структурі, містить анотацію, вступ, в якому коректно представлено науковий апарат, методологічне й теоретичне підґрунтя дослідження; визначено актуальність обраної теми, завдання і способи їх вирішення із застосуванням комплексу теоретичних, емпіричних та статистичних методів. Визначено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, представлено дані щодо апробації й впровадження пропонованої методики в українському й китайському закладах вищої освіти.

У першому розділі представлено теоретичні основи вокальної підготовки майбутніх бакалаврів України і Китаю, головними положеннями якого є визначення сутності вокальної підготовки як комплексного процесу, який

спрямовується на формування двох складників професійної діяльності – виконавської й вокально-педагогічної. Визначено завдання, пов'язані із формуванням означених складників, а саме – оволодіння мистецтвом технічно досконалого й змістово-виразного співу, а також набуття психолого-педагогічної компетентності й здатності застосовувати набуті знання в їх взаємообумовленості в різних видах вокально-професійної діяльності.

Усова Г. А. надає визначення також поняттю «вокальна підготовленість», в якому синтезуються, поряд з наведеними вище складниками підготовки майбутніх викладачів вокалу до професійної діяльності активізація самостійності й творчої активності здобувачів на засадах врахування їхніх індивідуальних властивостей, особливостей попереднього етапу музичної освіти, національних традицій і завдань, які постануть перед ними в майбутніх професійній діяльності. Представлено також компонентну структуру вокальної підготовленості майбутніх бакалаврів музичного мистецтва а єдності особистісно-спонукального, гносеологічно-компетентнісного, вокально-виконавського, рефлексивно-корекційного й фахово-креативного компонентів.

У другому розділі висвітлено науково-методичні засади вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю за компаративним підходом. Особлива увага надається доведенню значущості компаративного підходу для усвідомлення специфіки й особливостей вокальних освітніх систем Сходу і Заходу. Обґрунтовано доцільність звернення до концептуальних положень комплексу наукових підходів як таких, що стають підґрунтям будування освітнього процесу в його спрямуванні на усвідомлення студентами їхньої особистої відповідальності за якість вокального розвитку їхніх студентів, формування толерантного ставлення до різних культурних традицій, набуття музичної ерудиції й глибоких знань у галузі вокальної педагогіки.

Задля їх реалізації розроблено комплекс методичних принципів, а саме: врахування національно-ментальних особливостей студентів, інтеграцію вокально-освітнього досвіду різних культур, стимулювання індивідуального підходу в навчанні та ін.

Особливу цінність, на наш погляд, являє всебічний аналіз антропологічних й

психологічних і ментальних особливостей китайських студентів, усвідомлення яких є необхідним на шляху вироблення методики їхнього вокальної підготовки в іншокультурному середовищі.

Значну увагу дослідниця приділила і питанням впровадження інноваційних педагогічних інновацій, а також сучасних ІКТ, серед яких застосування аудіо-й відео-редакторів для удосконалення навичок самоаналізу й самовдосконалення, цифрові, мультимедійні та дистанційні методи навчання.

У розділі представлено педагогічні умови, забезпечення яких спрямовується на вирішення завдань дослідження. Це, зокрема, досягнення позитивного психологічного клімату занять з врахуванням національно-ментальних та індивідуально-особистісних властивостей здобувачів освіти України й Китаю; організація підготовки майбутніх викладачів вокалу до фахової діяльності з врахуванням здобутків у галузі інтернаціоналізації освітнього процесу;

стимулювання здобувачів до комплементарного й творчого засвоєння змісту (фахової освіти) для підвищення якості вокальної підготовки студентів, орієнтуючи навчання на гармонізацію вокально-педагогічних, науково-методичних та творчих аспектів.

Особливо відзначимо, що всі теоретичні положення ґрунтується на багаторічному досвіді викладання вокалу пошукачкою в системі мистецької освіти як України, так і Китаю. Тому звернення до настанов компаративного підходу було цілком логічним і обґрунтованим як спосіб науково обґрунтованого порівняльного аналізу освітньої системи, змісту підготовки майбутніх вокалістів у різних соціокультурних умовах, вияв переваг і проблем, характерних для кожної із вокально-освітньої систем.

В третьому розділі представлено процес і зміст експериментально-дослідної роботи з вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю за компаративним підходом, який охоплював констатувальний зріз, впровадження авторської методики у формувальному експерименті та прикінцевий діагностичний зріз.

Розроблено методику діагностування, відповідно до обґрунтованих компонентів підготовки здобувачів до вокально-фахової діяльності, яка

здійснювалася за мобілізаційно-особистісним, фахово-когнітивним, технологічно-художнім, аналітико-самовдосконалювальним, комунікативно-творчим критеріями з відповідними показниками і ознаками їх прояву.

Означені дані враховувалися в процесі формувального експерименту, який реалізувався за трьома етапами: мотиваційно-адаптивним, гностично-формувальним, компетентнісно-креативним.

Зазначено, що відповідно до даних, отриманих у процесі констатувальної діагностики було з'ясовано рівні їх сформованості, представлені у вигляді якісних і кількісних даних. Їх врахування стало підґрунтям для впровадження (технології «перевернутого заняття», проведення диспутів, тренінги на вивільнення м'язового апарату, розроблення художньо-творчих проєктів; порівняльний аналіз відеозаписів майстер-класів; диференційований, цілісний і герменевтичний аналіз вокальних творів та їх виконавська і педагогічна інтерпретація, тренінги на художньо-комунікативну імпровізацію тощо) на підготовленість студентів

Здійснення порівняльного аналізу результатів діагностики аналізу отриманих результатів підтвердило свою ефективність. Зокрема, зростання кількості студентів, які досягли високих рівнів вокальної підготовленості, свідчить про результативність застосованих методів. Це вказує на високий потенціал обраної методології для розвитку вокальних і педагогічних навичок у контексті міжкультурного освітнього процесу. Завдяки використанню інтегрованого підходу, який поєднує міждисциплінарні зв'язки, творчі та інноваційні методи, вдалося досягти значного прогресу в навчанні студентів, зокрема у сфері вокальної майстерності та педагогічної компетентності. Окремо слід підкреслити ефективність використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяло розвитку студентів як творчих і професійних особистостей. Таким чином, результати дослідження підтверджують високу ефективність запропонованих педагогічних умов і методів у підготовці майбутніх викладачів вокалу. Це дозволяє стверджувати, що експериментальна частина роботи виявилася успішною і має великий потенціал для подальшого впровадження в практику музично-освітніх закладів.

Практична значущість дослідження полягає у розробці ефективної методики формування вокальної підготовленості майбутніх викладачів вокалу, що враховує культурні та національні особливості України й Китаю. Використання розроблених критеріїв оцінювання та методів сприяє поглибленому розвитку якості вокально-інтерпретаційної, виконавської та педагогічної діяльності студентів. Методика має практичне застосування в навчальному процесі вищих навчальних закладів, зокрема в підготовці бакалаврів музичного мистецтва та фахових викладачів вокалу. Крім того, її можна застосовувати в процесі підвищення кваліфікації професійних співаків та викладачів, що дозволяє вдосконалювати їх педагогічні й виконавські навички, а також стимулювати розвиток творчого потенціалу.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дисертації висвітлено у 10 публікаціях, виданих українською, англійською та китайською мовами, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України – дві одноосібні, дві – у співавторстві та 6 – апробаційного характеру, 2 з яких – у співавторстві.

Оцінка змісту й оформлення дисертації. За структурою та змістом дисертація відповідає діючим нормативним документам. У тексті дисертації відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Усовою Г. А. дослідження.

Дискусійні питання та зауваження. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Усової Г. А., вважаємо за необхідне висловити деякі побажання і рекомендації:

1. На стор. 63 вказано, що в українських державних закладах вищої освіти у галузі навчання академічного співу існують два основних різновиди вокально-освітніх систем: музично-академічна й педагогічно-університетська. Однак в країні діють також заклади вищої освіти, в яких готують викладачів вокалу, а саме – Інститути культури, досвід яких у цій галузі не знайшов відображення в даному дослідженні.
2. На стор. 174 вказано, що з метою уточнення уявлень респондентів щодо принципових положень формування співочих навичок, було проведено

декілька бесід-занять, присвячених опануванню основ технологічного й системного підходів. Виникає запитання: чи достатньо цих бесід, щоб здобувачі набули міцних знань щодо надважливих принципів ефективного формування вокальних навичок.

3. Було б цікаво дізнатися з тексту дослідження, чи існує перспектива врахування отриманих результатів, зокрема - удосконалення навчального плану й відмова від групових занять з вокалу в китайських освітніх закладах?

4. Текст роботи не позбавлений поодиноких помилок.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її авторка, Усова Г. А., заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри вокально-хорової підготовки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Тетяна ОСАДЧА

